

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак,
преподавател в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“-Пловдив,
на дисертацията на докторант Сара Джейн Лобегайгер де Родригес
за придобиване на образователната и научна степен доктор, на тема:

„Оперният полиглот: пътища и техники в западноевропейското класическо пеене“

*(“The Operatic Polyglot: Routes and Techniques
in Western European Classical Singing”)*,

с научен ръководител проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, консултант и вокален педагог д-р Наталия Афеян, в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, научна специалност Музикознание и музикално изкуство

Департамент Музика на Нов български университет – София

1.Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Документацията по процедурата за защита пред научно жури на дисертационен труд с автор магистър Сара Джейн Лобегайгер де Родригес е достатъчна. Представени са следните заложи като задължителни свидетелства: 1. Заповед № З-РК 232 /13.06.2023 г. за назначаване на научно жури от Ректора на НБУ, София. 2. CV на Сара Лобегайгер. 3. Репертоарен лист с оперни и оперетни партии, концертни, ораториални и кантатни арии и песни. 4. Дисертационен труд на английски език в обем на 113 страници. Структурата на труда е изградена от увод, четири глави, заключение, приноси и библиография - 80 заглавия основно на латиница, интернет ресурси и 18 фигури 5. Автореферат на дисертацията на английски език. 6. Автореферат на български език. 7. Списък с публикации на докторантката:

1.Lobegeiger de Rodriguez, Sarah. *Navigating your voice in Multi-lingual Pursuits: Scills Workshop*. Polyglot Conference 2020 – Global. Online Conference.

<https://www.youtube.com/watch?v=XYAZCvuzUmk>

2. Lobegeiger de Rodriguez, Sarah. *How to deliver a presentation with Charisma, Credibility and Eloquence*. Monash University Post-Doctoral Students Workshop, 2022 – Mathematics Departmen.

3. Lobegeiger de Rodriguez, Sarah. *Creative Cognition for Opera Singers*. В: Млад научен форум за музика и танц. НБУ, 2023.

Трудът е обсъден на заседание на департамент „Музика“ на 23.2.2023.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Завършени образователни степени

Докторант Сара Лобегайгер де Родригес получава бакалавърската си степен по изкуства през 2001г., в Технологическия университет в Къртин, Западна Австралия, а бакалавър по изпълнителско изкуство, през 2004, във Викторианския колеж по изкуства на Университета в Мелбърн.

Магистър логопед – 2009/2011г. Интересен е изборът ѝ за магистратура – логопедия и говорна патология, която изучава в Университет La Trobe в Мелбърн. Три години по-късно придобива магистърска степен по музикално майсторство – Опера в НБУ, кудето по-късно започва и настоящата докторантура.

Професионална практика и трудова заетост

Докторантката е ангажирана в частната институция Voice Science Мелбърн, Австралия от 2013 до този момент. Логопедичното ѝ образование ѝ дава възможност да работи като преподавател за възрастни по преодоляване на чуждоезиковия акцент при употреба на английски (Accent Reduction) Тя е специализирана в намаляване на акцента, рехабилитация на гласа, рехабилитация на гласа за изпълнители, плавност на речта, консултации за умения при корпоративна комуникация. Преподавател по английски език и в страни като Южна Корея (Сеул, 2005-07), Германия (Магдебург, 2007-08), Босна и Херцеговина (в Сараево, 2008-09).

В Geiger Voice Clinic (Prahran Market Clinic) 09/2014 – практикува обща рехабилитация на гласа и гласова рехабилитация за изпълнители. Тя е преподавател през 2014 - 2016г. Фондацията Андрю Дийн Филдс ѝ дава възможност за клинично наблюдение на студенти, завършили 12-дневен курс. Като логопед се занимава с Педиатрична речева патология в училищна среда (начално и средно образование), а като преподавател по английски език предоставя услуги на чуждестранни студенти от различни културни среди в Алтера Лингва, Център за чужди езици. От предоставената биография разбирам, че Сара Лобегайгер е журналист и репортер от 09. 2008 до 02. 2009.

3. Актуалност на тематиката

Моят педагогически път бе свързан в много голяма степен с Департамент Музика на НБУ. Прекъсването на заетостта ми като вокален педагог в департамента през 2014г. ме е лишило от лични впечатления върху докторант Лобегайгер, едно чудесно колоратурно сопрано и в същото време един много интересен изследовател. Сега имам възможност да се запозная не само с докторската ѝ дисертация, но и чрез нейната активност в интернет пространството, да добия и по-специална преценка за личността и възгледите ѝ. Освен познанията ѝ като специалист полиглот, Сара предлага стратегии, които да намалят безпокойството, да усилят увереността и да ни помогнат при представяне на презентации и споделяне на нашите идеи с публиката. Интерес представляват и видеозаписите ѝ, посветени на проблемите на произношение на английски, според утвърдени правила във Великобритания, Австралия, САЩ и Латинска Америка.

Проблематиката на дисертацията ѝ я вълнува от много години. Свързана е с образованието и работния процес, съпътствал годините на проучване и получаване на допълнителни знания, със създаване на нови подходи и разработки лично от дисертантката. Появата на този труд е логичен завършек на целия извървян от нея път.

4. Структура и съдържание на труда. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели

Дисертацията съдържа 113 страници, разположени в увод, 4 глави, заключение, приноси и библиография.

Първа глава е озаглавена *Творческото познание и матрицата на тялото на певеца*. Лобегайгер определя матрицата на тялото на певеца като модел, адаптиран към познанията на певеца, необходими за неговото творческо израстване. Модел, необходим при очертаването на „*хипотетичните процеси на телесната памет*“.(цитатите използвани от мен в рецензията са от автореферата, ако не са специално маркирани. – Т.Ш.)

Във **втора глава** се коментират възприемчивостта, артистичното внимание, акустичната цялост, физическите свойства на певческия звук, резонанса, фонетичните позиции и настройки, настройките на фонемите, прозодията и др. При класическото пеене особено важна е „*способността да се създава точна акустична картина, определена както от партитурата, така и от историческия канон на художествената форма*“, пояснява магистър Лобегайгер. Необходимостта певецът да постигне фонетично майсторство, подобно на родното при интерпретация на произведение на различен от майчиния му език, го принуждава да се превърне в „*оперен полиглот*“. И тъй като това умение е резултат от редица когнитивни способности и компетенции, той (*оперният полиглот*) сумира и обединява интегралния образ на творческото познание от множество сфери в една система на познание, олицетворяваща сноп от връзки прескачащи полето на езика на пеене. Интересна за мен е подглавата касаеща отклоненията на фонетичната настройка, проблемите и грешките в настройката на фонетичния тон, изместването на фонемата, някои прозодични отклонения в ударението. Подкрепям твърдението, че отклоненията във фонетичната настройка на тона и нивото на SPL за различните фонemi вероятно се дължат и на влиянието на родния език на певеца върху този, който ще бъде използван.

Глава трета касае вокалнофонетична моторика и невропластичността и отражението върху оперния полиглот. Грите А и тяхната роля в двигателната обработка; Предвиждане; Внимание; Адаптация; Четирите фази на вокалнофонетичната моторика; Бърза фаза; Фаза на затвърждаване; Автоматична фаза; Състояние на задържане; Фонетичният лексикон и хипотезата за двигателните енграми; Десетте принципа на невропластичността и дневният режим на „западния класически певец“, са определени от Лобегайгер като „*механизъм, чрез който вашият мозък кодира опит и научава нови поведения*“, (позовавайки се на (Kleim, 2008, с. 225)), въплътени в ежедневния режим на певеца.

Ролята на целенасочената практика и ресурсите на тренировъчното студио за стимулиране на творческото познание при оперния полиглот, както и ползите от теорията за матрицата на тялото, потока и мултимодалната обработка за изящно изпълнение са тема на **четвърта глава** от изследването. Воденето на дневник за регистриране и оценяване, предложено от докторантката намирам за много практично и полезно, предвид възможността да се проследят „*прозренията, процесите и трудностите*“ при изпълняване на упражненията, както и да се формулират бележки за наблюдение и самооценка на певческите цели. Полезни са и визуалните анализи,

визуалната имитаци, упражненията за трениране на темпото и др. В тази глава е коментирана полезността и практическата нужда от приложението на международната фонетична азбука (МФА, IPA) в работата с певци. Обусловено от два основни фактора – акустичен (базиран върху особеностите на човешкия глас) и лингвистично-фонетичен, употребата на IPA (МФА) се налага поради фонетичната специфика на един език. Познаването на МФА улеснява многократно работата, а поясняването на произношението става лесно постижимо, чрез използването на универсално приложимите МФА символи, които опростяват фонетичното му записване.

5. Оценка на дисертационния труд – познаване на проблема, съдържание и структура по утвърдените норми, достоверност на материала, аналитичен подход и изведени резултати

В целия труд личи добра компетентността и ерудицията на Сара Лобегайгер, задълбоченото ѝ отношение към разглежданата тематика. Убедено твърдя, че изследователката притежава експертно и детайлно познание на изследвания проблем, успява да сподели аналитично чужди научни приноси и да създаде собствени хипотези. Изследвани са подходи за развиване на езиковата и акустичната компетентност у изпълнителите на класическа, оперна, религиозна музика и художествени песни, разгледани са техники и режими на работа, които изграждат „творчески когнитивни процеси в работното студио на певеца“, за да се превърнат в „оперни полиглоти“.

„Важен аспект на изпълнителския процес е овладяването и регулирането на гласа в целия диапазон, за да се предаде музикалната идея“ (автореферат, С.Л), пише Сара Лобегайгер. Постановъчния процес е свързан както с най-целесъобразния и продуктивен режим на гласообрауване, така и с естетическите изисквания на времето. Това довежда до появата на различните школи и системи за обучение, които се раждат и развиват за да задоволят конкретните изисквания и нужди на времето. Днес тези процеси отдавна са оставили зад гърба си педагогическата емпирика, а съвременните вокални педагози са запознати освен с историческото развитие на тази наука, и с големите постижения в областта на медицината, психологията, философията, положителните науки. Методиката на вокалното изкуство трябва да обясни цялостния вокалнопостановъчен процес, формирането и усъвършенстването на музикалнослуховите представи, развиващи всички музикални способности, свързани с умствената дейност, да превърне вокалната техника в мощно художествено въздействащо средство в изпълнителското изкуство. В подкрепа на моето твърдение е и разглежданата от нас дисертация.

„Школуваното пеене е особен вид звукова система със свои норми на изграждане различни от говорната. При взаимодействие на двете звукови системи основно и водещо значение има говорната. Това води до необходимостта от изучаване и усвояване на фонетичните норми на използвания език.....“ Основните различия между пеенето и говора са от акустично, физиологично, психологическо и техническо естество.“ съм написала във втора глава на моята докторска дисертация преди 18 години. (цитирането е приблизително)

„Жизнено важен аспект на класическото пеене е способността да се създава точна акустична картина, определена както от партитурата, така и от историческият канон на художествената форма, а също и от лингвистичните изисквания, изисквани

от певеца при симулиране на езика, на който се пее. За разлика от речта обаче класическото пеене зависи от специфичната акустика на звука... Певецът, който придобива умения за изпълнение на музикалните и езиковите изисквания на елитно ниво, ще бъде наричан в настоящата статия(?) оперен полиглот.“ (Сара Лобегайгер, Автореферат, стр.9) Запознавайки се с изследването на Сара, аз съм съгласна в много голяма част с нейните изводи. В известна степен това са и мои изводи. Различно е времето, стила и начина на формулиране. Няма да търся сходства, а и не е необходимо, но мисля, че верните твърдения са сходни, независимо от времето и мястото на което са направени. Темата на изследването е формулирана ясно, съдържанието на труда съответства на заглавието. Текстът като съдържание и структура отговаря на утвърдените норми.

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата

Докторантката е формулирала следните приносни моменти в своето изследване.

1. Дисертацията изследва **когнитивните и механичните процеси**, които класическите певци могат да разгърнат в работата си в рамките на практическото умение за механично настройване на гласа при произношение, възприето като фонетично точно.
2. Представен е **хипотетичен модел за поднасяне на многостранната интелигентност** на класическото пеене, като за матрица е избрано тялото на Джузепе Рива, което да бъде в помощ при очертаването на хипотетичните процеси на телесната памет, определящи елитното пеене.
3. Създаден е нов термин - **"оперен полиглот"** за елитния певец, който **придобива техническо майсторство да пее умело на езици, различни от майчиния му.**
4. Очертани са **нови параметри на певческото произношение**, като са дефинирани **многопризматичните свойства на певческия слог, показвайки уникалните характеристики и изисквания на певческите срички, различни от говоримите срички.**
5. Разработен е **нов термин - "фонетична настройка на тона", с цел да се обхване холистично едно уникално певческо умение, различно от дикцията, произношението или точността на речта, чрез който певецът създава точни фонемни цели, вградени в отчетливи обертонове и резонансни свойства, изисквани от класическото пеене.** Очертани са три умения, характерни за физическите свойства на вокализираната звучност, свързани с точността на фонетичната настройка на тона.
6. Разработена е **система за класификация на фонетичните грешки**, съответстваща на ритмичните и интонационните отклонения, чрез която изпълнителите да формулират техническите си цели, свързани с фонетичната настройка на тона и да осъзнаят важността ѝ. Тази **система** следва да подпомогне

самооценката и задълбочено разбиране на начина, по който фонемите съществуват в звуковата картина на изпятата музика

8. Авторефератът е с обем от 25 стр. и съответства коректно на съдържанието на труда.

9. Заключение.

На основата на казаното до тук оценявам положително докторската дисертация и предлагам на уважаемото научно жури да **присъди образователната и научна степен „доктор” по специалност 8.3. „Музикално и танцово изкуство”** на докторант **Сара Джейн Лобегайгер де Родригес**

9.09.2023г.

проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак